

“เรือโบราณพนม – สุรินทร์”

ประวัติการพบเรือ

ในเดือนกันยายน พุทธศักราช ๒๕๕๖ ทางสำนักศิลปากรที่ ๑ ราชบุรี ได้รับแจ้งจากองค์การบริหารส่วนตำบลพันท้ายนรสิงห์ ว่ามีการพบเรือโบราณในเขตหมู่ที่ ๖ ตำบลพันท้ายนรสิงห์ อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร สำนักศิลปากรที่ ๑ ราชบุรี จึงได้ส่งเจ้าหน้าที่ดำเนินการตรวจสอบ จากการตรวจสอบพบว่า บริเวณที่พบซากเรือโบราณลำนี้อยู่ในนา กุ้ง ของสามี-ภรรยา ชื่อ นายสุรินทร์และนางพนม ศรีงามดี สาเหตุการพบเนื่องจากการไถปรับระดับพื้นที่เตรียมทำนา กุ้ง ให้มี

ภาพที่ 1 สภาพของเรือโบราณที่พบในตอนแรก

ความลึกเพิ่มขึ้น ทำให้พบท่อนไม้ขนาดใหญ่ทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า จำนวน ๑ ท่อน วางตัวในแนวทิศเหนือ-ใต้ ปลายด้านหนึ่งของท่อนไม้ยังจมอยู่ในดินเลน แผ่นไม้กระดานเจาะรูมีเชือกสีดำร้อยติดอยู่และภาชนะดินเผา สภาพแตกหักอีกจำนวนหนึ่งวางกองรวมกันไว้บริเวณที่พบเรือ สำนักศิลปากรที่ ๑ ราชบุรี จึงรายงานการพบเรือดังกล่าวไปยังกรมศิลปากรและจัดทำโครงการขุดค้นเพื่อศึกษาเรือโบราณที่พบบริเวณบริเวณหลังวัดวิสุทธราวาส (วัดกลางคลอง) ตำบลพันท้ายนรสิงห์ อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร เพื่อขอจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการขุดค้นทางโบราณคดี ณ แหล่งเรือโบราณแห่งนี้ ต่อมาจึงตั้งชื่อแหล่งเพื่อเป็นเกียรติแก่เจ้าของที่ดินที่พบเรือ โดยตั้งชื่อว่า “แหล่ง เรือโบราณพนม-สุรินทร์”

สภาพก่อนการขุดค้นทางโบราณคดี

บริเวณที่พบเรือโบราณเป็นพื้นที่นา กุ้ง (บ่อเลี้ยงกุ้ง) ตัวเรือจมอยู่ใต้ดินเลนลึกจากระดับขอบบ่อ ประมาณ ๒ เมตร ในลักษณะเอียงเล็กน้อย บริเวณกลางลำเรือมีท่อนไม้ทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดใหญ่ สันนิษฐานว่าเป็นไม้ท่อนกระดุกงที่หลุดขึ้นมา เรือวางตัวในแนวทิศเหนือ-ใต้ ทางด้านทิศใต้พบท่อนไม้ขนาดใหญ่ที่มีลักษณะคล้ายส่วนหัวเรือ ด้านทิศตะวันตกพบแนวกราบเรือลักษณะโค้งยาว และมีแผ่นไม้กราบเรือยาวต่อไปจนถึงใต้ดินด้านทิศเหนือ และทางด้านทิศตะวันตกของกราบเรือพบท่อนไม้กลมยาว วางตัวขนานกับตัวเรือสันนิษฐานว่าเป็นเสากระโดงเรือ สภาพของเรือส่วนหนึ่งเสียหายตามกาลเวลา ไม้และเชือกมีสภาพเปื่อยยุ่ย มีการเคลื่อนย้ายไม้ท่อนกระดุกงและเสากระโดงเรือขึ้นมาแช่น้ำในบ่อซีเมนต์บนคันดินถม ด้านทิศเหนือ

ภายในเรือพบโบราณวัตถุจำนวนมาก ส่วนใหญ่เป็นเศษภาชนะดินเผาหรือชิ้นส่วนของภาชนะดินเผาขนาดใหญ่ มีภาชนะดินเผาเนื้อแกร่งที่ผลิตจากแหล่งเตาในประเทศจีนและภาชนะดินเผาเนื้อดินที่ผลิตจากแหล่งเตาภายในประเทศ ภายในภาชนะหลายใบพบอินทรีวัตถุหลายประเภท เช่น ลูกมะพร้าว แกลบข้าว

เชือก ยางไม้ กะลามะพร้าวเจาะรู เครื่องจักสาน เมล็ดพืช เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบภาชนะดินเผา อีกหลายแบบที่ยังไม่สามารถระบุแหล่งที่มาได้

ภาพที่ 2 ไม้ทับกระดูกงูเรือที่พบ

การขุดค้นและศึกษาทางโบราณคดี

การขุดค้นและศึกษาทางโบราณคดีเรือโบราณลำนี้เริ่มดำเนินการในระยะแรก ตั้งแต่เดือนธันวาคม ๒๕๕๖ - มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๗ พื้นที่ในการขุดค้นเพื่อศึกษา ๒ พื้นที่ ดังนี้

- พื้นที่ ๑ (Area 1) เป็นพื้นที่ที่พบเรือในตอนแรก ขนาดของหลุมขุดค้น ความยาว (เหนือ - ใต้) ๒๐ เมตร ความกว้าง (ตะวันออก - ตะวันตก) ๑๐ เมตร ดำเนินการขุดค้นทางโบราณคดีในบริเวณนี้เพื่อศึกษาตัวเรือและโบราณวัตถุที่พบภายในเรือและบริเวณรอบ ๆ เรือ แต่หลังจากขุดค้นไประยะหนึ่งพบว่าบางส่วนของตัวเรือในเบื้องต้นสันนิษฐานว่าเป็นส่วนท้ายของเรือต่อเนื่องไปได้แนวคันดินถมด้านทิศเหนือ จึงได้เปิดพื้นที่ขยายการขุดค้นบริเวณทางด้านทิศเหนือ

ภาพที่ 3 การขุดค้นในบริเวณพื้นที่ ๑ (Area 1)

- พื้นที่ ๒ (Area 2) เป็นพื้นที่ต่อขยายอยู่ทางด้านทิศเหนือของพื้นที่ ๑ (Area 1) เว้นพื้นที่ว่างระหว่างพื้นที่ 2 ประมาณ ๒ เมตร พื้นที่ขุดค้นเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดความยาว (เหนือ - ใต้) ๑๐ เมตร ความกว้าง (ตะวันออก - ตะวันตก) ๒๐ เมตร จากการขุดค้นบริเวณนี้ ไม่พบตัวเรือตามที่คาดไว้ว่าจะมีส่วนของเรือที่ต่อมาจากพื้นที่ ๑ (Area 1) พบเพียงชิ้นส่วนโครงสร้างเรือ เช่น ไม้ก่งเรือ แผ่นไม้กระดานเรือ และเชือก ในบริเวณด้านทิศใต้ของหลุม และพบโบราณวัตถุกระจายตัวทั่วบริเวณ มีชิ้นส่วนภาชนะดินเผา เชือก เชือกหวาย เม็ดหมาก เขาสัตว์ ไม้ท่อนยาวจำนวนมาก เป็นต้น

ภาพที่ 4 การขุดค้นบริเวณพื้นที่ 2 (Area 2)

ผลการศึกษาทางโบราณคดี

จากการขุดค้นทางโบราณคดีและศึกษาหลักฐานที่พบ สามารถแบ่งหลักฐานเป็น ๒ ประเภท คือ โบราณวัตถุและนิเวศวัตถุ

โบราณวัตถุ ประกอบด้วย เรือโบราณและส่วนประกอบของเรือ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผา ภาชนะสำริด เชือก หวายถัก กะลามะพร้าวเจาะรู ไม่มีร่องรอยถูกขัดฝน กระดุกหรือเขาสัตว์มีร่องรอยตกแต่งและเครื่องใช้ทำจากหิน ฯลฯ

นิเวศวัตถุ ประกอบด้วย เมล็ดพืช เมล็ดหมาก กระดุกปลา กระดุกสัตว์ เปลือกหอย เปรียงทราย ชิ้นส่วนหนังสัตว์ ก้อนขี้ และชิ้นส่วนไม้พิน ฯลฯ

โบราณวัตถุ

1. ไม้ทับกระดุง โครงสร้างสำคัญชิ้นหนึ่งของเรือ คือ ไม้ทับกระดุงซึ่งอยู่กลางลำเรือ ลักษณะเป็นท่อนไม้ทรงสี่เหลี่ยม มีความยาว ๑๗.๖๕ เมตร ส่วนโคนท่อนไม้ กว้าง ๗๐ เซนติเมตร หนา ๖๐ เซนติเมตร ด้านบนบริเวณใกล้โคนท่อนไม้ ทำเป็นรูปกลมขนาดใหญ่ ภายในรู มีคราบหนาเนื้อแข็งสีเทาติดอยู่ บนคราบมีเปลือกหอยและเศษหินติดอยู่ ในเบื้องต้นยังไม่ทราบว่าคราบสีเทาดังกล่าวคืออะไร บริเวณกลางท่อนไม้เจาะเป็นช่องรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าแต่ไม่ทะลุ จำนวน ๒ ช่อง ด้านล่างของท่อนไม้มีการบากไม้เป็นร่องสี่เหลี่ยมทั้งสองด้านแต่ไม่ตรงกัน สำหรับวางทับบนกงเรือ สันนิษฐานว่าไม้ทับกระดุงเรือที่พบนี้เป็นส่วนโครงสร้างที่ช่วยเสริมความแข็งแรงให้กับตัวโครงสร้างเรือ บริเวณท้องเรือพบกงเรือวางเรียงกันในสภาพสมบูรณ์ กงเรือขนาดใหญ่มีการบากกงเรือเป็นร่อง ๆ เพื่อรองรับไม้โครงสร้างเรืออื่น ๆ ส่วนท้องเรือใช้เชือกผูกแผ่นไม้กระดานเข้าด้วยกันและยึดให้ติดกับกงเรือ

ภาพที่ 5 ไม้ทับกระดุง ด้านล่างของไม้ มีการบากเป็นร่องสี่เหลี่ยมสลับกัน

2. เสากระโดงเรือ พบจำนวน ๒ เสา เสาหนึ่งพบทางด้านทิศตะวันตกของเรือ ลักษณะเป็นเสาไม้กลม ยาว ๑๗.๓๗ เมตร เส้นรอบวงส่วนหัวเสา ๕๓ เซนติเมตร ส่วนโคนเสา ๑๐๑ เซนติเมตร ส่วนหัวเสาเจาะเป็นช่องสี่เหลี่ยมภายในช่องมีรอกไม้ทรงกลมสภาพสมบูรณ์ติดอยู่ ส่วนโคนเสามีการบากเป็นทรงสี่เหลี่ยมแบบเตี้ย สันนิษฐานว่าสำหรับติดตั้งกับฐานเสาเรือ เสากระโดงเรือเสาที่สอง พบอยู่นอกตัวเรือทางด้านทิศตะวันออกวางตัวในแนวทิศตะวันออก - ตะวันตก ที่ส่วนโคนเสามีการบากเสาครึ่งหนึ่งให้เป็นเหลี่ยม แต่อีกด้านเป็นรูปกลม และพบว่ามีเชือกหวายติดอยู่ที่โคนเสาด้วย เสาที่สองนี้มีขนาดใหญ่กว่าเสาแรก ส่วนปลายเสาทอดไปทางทิศตะวันออก ความยาว ๑๗.๔๐ เมตร ปลายเสาบากเป็นแท่งรูปสี่เหลี่ยม กว้าง ๑๗ เซนติเมตร ยาว ๕๓ เซนติเมตร สันนิษฐานว่าอาจทำเป็นลิ้มหรือสลักไว้ใช้ต่อเชื่อมกับไม้อีกท่อนหนึ่ง

ภาพที่ 6 เสากระโดงเรือ เสาที่หนึ่ง

สำหรับเสาต้นที่ 1 นั้น ที่สันนิษฐานว่าเป็นเสากระโดงเรือนั้น Mr.Tom Vosmer ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาเรือโบราณ ให้ความเห็นว่า เสดังกล่าวไม่น่าจะใช้เสากระโดง แต่เป็นเสาคาดใบเรือ เนื่องจากเสามีขนาดเล็กอาจมีชิ้นส่วนอื่นมาต่ออีก

ภาพที่ 7 เสากระโดงเรือต้นที่สอง ส่วยปลายคต